

MOKYKLA, DIRBANTI TŪKSTANTMEČIO LIETUVAI

Mieli kolegos,

Malonu matyti Jus, atvykusius kaip ir kasmet, telktis naujiems darbams, drauge derinti planus ir siekius.

Artėja LIETUVOS VARDŲ PAMINĖJIMO tūkstantmetis, minime ŠVIETIMO PERTVARKOS 20-METĮ. Gražios sukaktys, jubiliejai paprastai būna lydimi linkėjimų. Norėčiau ir aš pasidalinti mintimis apie šiandienos švietimą ir palinkėti mums visiems geros **Lietuvos** mokyklos!

Šiomet minime gražų, visai šaliai svarbų jubiliejų – dvidešimt metų, kai Lietuva pasiryžo savarankiškai tvarkyti švietimo sistemą nacionalinės kultūros pagrindais. Visuose švietimo lygmenyse vyko ir toliau vyksta nemažai gerų permainų, nuveikta daug svarbių darbų, išryškėjo pertvarkos sėkmės ir nesėkmės.

Ir šiandien **išlieka reikšmingos** dr. Lukšienei vadovaujant sukurtos Lietuvos švietimo koncepcijos **idėjos, nuostatos, iškeltos vertybės**. Visiems pravartu prisiminti jas ir dar kartą įsiklausyti į jų esmę. Nes negalime nutolti nuo pamatinių dalykų ir, kaip anuomet, taip ir dabar **švietimas turi būti kūrybingos, laisvos, savarankiškos visuomenės bei ekonomiškai, socialiai ir kultūriškai sėkmingos valstybės pamatas**. Šito nebus įmanoma realizuoti, jei bus pamirštas Lietuvos švietimo koncepcijoje iškeltas „pagrindinis reformuoto **ugdymo tikslas – savaranki ir kūrybinga, maksimaliai jau mokykloje savo gebėjimus išskleidžianti asmenybė**“.

APIE ŠVIETIMO VAIDMENĮ

Ar Lietuva jau tapo sėkminga valstybe? Matome tam tikrą ekonominių rodiklių progresą (lyginamasis BVP vienam gyventojui 1997 m. buvo 38,2 proc, 2008 m. – 62,2 proc, ES27 –100 proc.), sumažėjusią emigraciją (1996 m. – 23,4 tūkst., 2007 m. – 5,2 tūkst. asmenų), tačiau vis dar gana stipriai atsiliegame nuo ES šalių vidurkio, migracijos saldo vis dar neigiamas, vadinasi, **Lietuva vis dar nėra ekonomiškai stipri, stabili ir patraukli gyventi šalis**.

Kasdienybė rodo vieną labai ryškų skirtumą nuo Lietuvos švietimo koncepcijos kūrimo meto. **Anuomet tauta buvo kupina vilčių**, noro savarankiškai tvarkytis, tikėjimo sukurti savo stiprią valstybę. **Dabar gi dominuoja negatyvi kritika**, ja užsiima visi – nuo eilinių piliečių iki valstybės galvų. Stokojame pozityvaus mąstymo, savo stiprybių atpažinimo ir rėmimosi jomis. Su tam tikra ironijos doze galėtume diskutuoti, ar saviplaka (savižuda) yra išsaugotina tautos identiteto dalis, nacionalinė vertybė, ar atvirksčiai - švietimas turėtų prisidėti prie pozityvaus mąstymo skatinimo? Manytina, kad **pozityvus mąstymas yra savarankios ir kūrybingos asmenybės vienas iš esminių bruožų**.

Ar švietimo vaidmuo tinkamai atliekamas? Ar švietimas buvo tas lemiantis veiksnys, kuris paaštrino Nepriklausomybės pradžios nuojautas? Būtų primityviai skeptiškai saviplakos stiliumi atsakyti – žinoma, kad švietimas dėl visko kaltas. Jei visuomenė, piliečiai nesugeba kurti sėkmės istorijos, vadinasi, niekas jų to neišmokė. Tačiau galima samprotauti ir kitaip. Užduokime sau klausimą, kuri ir kokią švietimą patyrusi karta valdo šalį ir aktyviai kuria šalies istoriją? Neteko girdėti apie kartų charakteristikų palyginimo tyrimus, nors duomenų kruopeles įvairiuose tyrimuose galima surasti. Mokinių ir studentų pilietinės galios indeksas 2007 m. buvo aukštesnis už šalies vidurkį (37,5 ir 33,9 atitinkamai). Asmenų su aukštuoju išsilavinimu (o tokių asmenų dalis Lietuvoje švietimo dėka gausėja) pilietinės galios indeksas (41) aukštesnis už šalies vidurkį. O juk 20 metų trunkanti švietimo reforma dar tik įgyja tikrąją jėgą, reformos išugdyta karta dar tik pradeda aktyviai reikštis valstybės gyvenime ir yra dar labai negausi. Iš esmės dar **nėra pagrindo kaltinti ne vien tik švietimą dėl netinkamai atlikto vaidmens šalies istorijoje**. Dabartinės dominuojančios aktyvios kartos savo laiku neįgijo nuolatinio mokymosi visą gyvenimą įpročio ir dabar dalyvauja valstybės valdyme menkai mokydamosi.

KUO SIŪLOME PAPILDYTI VALSTYBINĘ ŠVIETIMO STRATEGIJĄ

Dvejus metus su įvairiomis interesų grupėmis aiškinomės, diskutavome **dėl Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimo eigos ir perspektyvos**. Buvo įvairių nuomonių ir vertinimų. Jau parengtas Strategijos papildymo ir pakeitimo projektas (dėl

kurio būtų dar galima diskutuoti prieš pateikiant jį Vyriausybei. Pagrindiniai siūlomi pakeitimai ir papildymai 2003-2012 metų Valstybinėje švietimo strategijoje:

- didinamas mokytojo profesijos patrauklumas ir socialinis prestižas bei atlyginimas už darbą;
- siekiama, kad vidurinės mokyklos būtų akredituotos ir taptų gimnazijomis, įvedamos progimnazijos;
- ikimokyklinis ugdymas pradedamas teikti vaikams nuo pat gimimo;
- numatomas dvikalbio ugdymo įvedimas tautinių mažumų mokyklose;
- pirmosios užsienio kalbos pradedama mokytis nuo antrosios, antrosios – nuo penktosios klasės.

SPRĘSTINOS PROBLEMOS, Į KĄ ATSIŽVELGTI

Vis dar maža švietimo paslaugų įvairovė, ypač suaugusiųjų asmenų mokymuisi. Dauguma pedagogų moko visą klasę iš karto, nes **trūksta įgūdžių** dalinti dėmesį ir **ugdyti kiekvieną mokinį atskirai** kitaip tariant individualizuoti ugdymą. Reikia daugiau **susirūpinti lyderyste**, drąsiau leisti reikštis alternatyvoms švietime. Turime labai daug dirbti, kad pakeistume, išgyvendintume dar gajas nuostatas tokias kaip mokymąsi dėl geresnio pažymio, nesąžiningą rezultatų siekimą nusirašinėjant, baimę kaip įrankį priversti mokytis. Mokymasis turi sietis su naujomis žiniomis, bendradarbiavimu, gebėjimų vystymu, asmenybės augimo pojūčiu ir panašiai.

Diegiant inovacijas bei užtikrinant bendradarbiavimą tarp švietimo sistemos subjektų, didelę svarbą turi **principas „iš apačios į viršų“**. Jo taikymas leistų įgyvendinti vieną pagrindinių dar Lietuvos švietimo koncepcijoje numatytų švietimo sistemos principų „centralizuotai turi būti valdomas ne ugdymo procesas, bet rezultatas“.

Vienas iš rūpimų klausimų, apie kurį ateina laikas diskutuoti tai Mokinio krepšelio lėšų skirstymas – ar nereiktų lėšų skirti pačioms savivaldybėms pagal mokinių skaičių, o ne mokykloms? Taip didėtų savivaldybių atsakomybė.

Turime spręstinių problemų susikaupusių per du dešimtmečius, o spartūs ekonominiai ir socialiniai Europos Sąjungos pokyčiai atneša švietimui naujų galimybių, deja, ir kai kurių naujų problemų.

Globalioje ekonomikoje ir visuomenėje, kuriai būdinga įvairovė, **jaunimui reikia įvairių gebėjimų**. Daugeliui jaunuolių teks dirbti darbus, kurie iki šiol neegzistuoja. Beveik trečdalis Europos dirbančiųjų yra žemos kvalifikacijos, bet pagal skaičiavimus iki 2010 metų 50 proc. naujų darbo vietų bus sukurtos aukštos kvalifikacijos darbuotojams ir tik 15 proc. – bus skirtos pagrindinį išslavinimą įgijusiesiems. Daugeliui prireiks išsamių užsienio kalbų, kitų kultūrų žinių, verslumo įgūdžių. Jaunimas jau **nebegali tikėtis visą laiką dirbti viename sektoriuje arba net vienoje vietoje**. Jų karjeros galimybės neprognozuojamai pasikeis ir jiems reikės įgyti plačios apimties bendrųjų gebėjimų. Kūrybiškumas, įvairioms sritims tinkantys įgūdžiai ir gebėjimas prisitaikyti vertinami vis labiau negu konkrečių žinių rinkiniai.

Švietimo sistemos mokslininkų yra **kritikuojamos už tai, kad jos nepakankamai skiria dėmesio kūrybiškumo ir inovacijų diegimo įgūdžiams**. Pirmuose ugdymo etapuose per mažai dėmesio sutelkiama į mokymosi motyvaciją, mokymosi mokytis įgūdžius ir kitus bendruosius gebėjimus. Tolesniuose etapuose daugiau dėmesio reiktų skirti konkretesniems tam tikros disciplinos gebėjimams ugdyti, daugiau kurti, eksperimentuoti, kritiškai mąstyti, mokytis spręsti problemas ir pritaikyti naujas žinias.

KAŲ RODO MŪSŲ MOKINIŲ PASIEKIMAI

Geresni mokymosi pasiekimai mokykloje turi didelės tiesioginės įtakos ne tik asmens vėlesnio mokymosi pasiekimams ir atlyginimo dydžiui. Jie yra svarbūs valstybei ir visuomenei. Tačiau mokinių pasiekimų lyginamųjų tarptautinių – PIRLS, PISA, TIMMS – nacionalinių ir tyrimų rezultatai nėra džiuginantys.

Lietuvos **ketvirtokų gebėjimas skaityti, suvokti grožinę literatūrą ir informacinio pobūdžio tekstus**, kaip parodė 2006 metų PIRLS (Tarptautinės skaitymo raštingumo pažangos studijos), tyrimo rezultatai **gerokai aukštesni už** dalyvavusių tyrime šalių **vidurkį ir lenkia** tokias šalis, kaip Škotija, Prancūzija, Slovėnija, Lenkija ir kitas. 2006 metais iš esmės gavome tą patį pažymį kaip 2001 metais. Kitokią situaciją parodė 2006 metų PISA (Tarptautinės mokinių vertinimo programos) tyrimų rezultatai. Beveik ketvirtadalis penkiolikmečių europiečių prastai skaito. **Nepatenkinamai arba vos patenkinamai skaito 25,7 proc. Lietuvos penkiolikmečių. Tai žemesnis rezultatas už**

Europos šalių vidurkį. Mūsų mokomosiose priemonėse nėra pakankamai į gebėjimus, igūdžius orientuotų užduočių, toks ugdymo procesas dar tik prasidėjęs. PISA tyrimai orientuoti į bendrąjį raštingumą. Jie Lietuvoje atlikti pirmą kartą, todėl jokių tendencijų nustatyti dar neįmanoma. Pagal TIMMS (Tarptautinio matematikos ir gamtos mokslų tyrimo) labiau orientuoto į mokinių akademinį pasiekimą, rezultatus **matome Lietuvos 8 klasės mokinių gamtamokslų pasiekimų gerėjimą.**

2007 metų nacionalinis IV ir VIII klasių mokinių pasiekimų tyrimas parodė, kad daugėja mokinių namuose turinčių kompiuterį bei internetą, pastebimai ilgėja laikas mokinių praleidžiamas prie kompiuterio, o knygų skaičius mokinių namuose mažėja. Mokinių tėvai vis labiau užimti, mažiau bendrauja su vaikais, nemažos mokinių dalies vienas ar net abu tėvai dirba užsienyje. Daug mokinių gyvena nepilnose šeimose. Ne visi šie pokyčiai yra besąlygiškai negatyvūs, tačiau, jei švietimo sistema į juos tinkamai nereaguos, šių pokyčių pasekmės mokinių skaitymo, rašymo, matematikos ir gamtos mokslų gebėjimams, mokinių elgesiui mokykloje gali būti neprognozuojamos.

Tarp gerosios patirties pavyzdžių raštingumui didinti paminėtini šie: šeimos raštingumo skatinimas, ankstyva specialistų pagalba, raštingumo gerinimo infrastruktūros (bibliotekų, mokomosios medžiagos) tobulinimas.

UGDYMO TURINYS

Europos komisijos komunikatas „**Gebėjimų ugdymas XXI amžiuje: Europos bendradarbiavimo mokyklų klausimais darbotvarkė**“ pabrėžia, kad pagrindinis dėmesys turi būti skirtas kompetencijoms ugdyti ir suteikti tokios kokybės išsilavinimą, koks yra reikalingas XXI amžiuje. Čia vėl norėčiau prisiminti mūsų dr. Lukšienę, kuri kompetenciją laikė ne siauras dalykines profesines kvalifikacijas, o žmogaus **pasirengimą** aktyviai **veikti** visuomenėje, **atsakyti** už visuomenės gyvenimą, **kurti** jos kultūrą, nuolatos **reaguoti** į pasaulio raidos **iššūkius** ir pokyčius, iš to kylantį poreikį **mokytis visą gyvenimą**. Mokiniai turi būti motyvuoti prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi visą gyvenimą ir turime rasti būdų, kaip tai įgyvendinti.

Igyvendinant **Bendrojo lavinimo ugdymo turinio formavimo, vertinimo, atnaujinimo ir diegimo strategiją ir jos įgyvendinimo priemonių planą**, 2008 m. parengtos atnaujintos pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos.

2008–2009 m. m. yra pasirengimo jas įgyvendinti metai. Svarbiausias vaidmuo įgyvendinant ugdymo turinį tenka mokytojui ir mokyklai. Labai svarbu ieškoti ugdymo turinio įgyvendinimo modernių modelių, kurie padėtų pritaikyti ugdymo turinį įvairių poreikių ir gebėjimų mokiniams, ugdymą individualizuoti ir diferencijuoti, stiprinti turinio integracinius ryšius, subalansuoti atskirų dalykų turinio apimtis, skatintų mokinių mokymosi motyvaciją. Norime padėti mokykloms ir mokytojams. Jau yra parengta 460 mokytojų švietimo konsultantų. Turėtų pagerinti mokytojų darbo sąlygas ir šiais metais pradedami vykdyti nauji ES SF projektai pagal patvirtintą Mokyklų tobulinimo programą plus. Numatyta 400 mokyklų aprūpinti technologijų, menų ir gamtos mokslų mokymui reikalingomis priemonėmis (skirta apie 90 mln. Lt), kompiuterizuoti mokytojų darbo vietas, tobulinti mokytojų kompetenciją, mokinių kompetencijų ugdymo ir vertinimo metodikas ir kitą reikalingą mokymo ir mokymosi medžiagą.

MOKYKLOS DARBAS

Dokumentuose, planuose prirašyta didelių siekių, gražiausių žodžių. Bet mokykla savaime dėl to nesikeičia, mokinys ir mokytojas joje nesijaučia gerai, jei mokykla dirba tik inertiškai, formaliai atlikdama savo funkcijas. Jokios instrukcijos pasikeisti nepadės! Mokykla neturi būti atsiribojusi nuo visuomeninio gyvenimo, šalies aktualijų, mokslo, kultūros, sporto naujienų, vietos bendruomenės įvykių, rūpesčių ir džiaugsmų. Galbūt reikėtų tik trupučio pastangų, kad atsirastų daugiau (nors ir trumpų) minutėlių mokytojui ir mokiniui diskutuoti apie įvairius dalykus – taikos misijoje žuvusį Lietuvos karį, apie krepšinį, kraštiečių pasiekimus, apie architektūros šedevrą, psichologijos paslaptis ar mokyklos mikroklimato gerinimą. Mokykloje per mažai nuoširdžių pokalbių, bendradarbiavimo, džiaugsmo greta esančiojo sėkme, elementarios tolerancijos, atsakomybės. Skatinkime, kad nyktų mokytojo prižiūrėtojo įvaizdis, o visuomenės akyse rastųsi **mokytojas – pagalbininkas**, bičiulis, tegul greičiau keičiasi tarpusavio santykiai ir būna jie pagrįsti bendradarbiavimu.

Mokykla realiai turėtų tapti ir bendruomenės centru, kuriame būtų laukiama ne tik vaikų, tėvų, bet ir visos vietos bendruomenės. Mokyklos dalyvavimas vietos bendruomenės veikloje gali padėti mokykloms pasiekti švietimo tikslų, taip pat prisidėti prie kūrybingumo ir inovacijų skatinimo. Vaikai turi būti mokomi pozityviai įtakoti demokratijos procesus, realiais darbais prisidėti prie bendruomenei iškylančių problemų sprendimo. Turime puikių pavyzdžių, kaip aktyvios vietos bendruomenės netgi gali pasirūpinti materialiniu mokyklos gerbūviu. Dirbdamos išvien su mokykla naudojasi patalpomis, o po to išmoningai rengia ES ES projektus, kurių lėšomis atnaujina, turtina savo mokyklą.

Labai svarbūs yra mokyklos ir aplinkinio pasaulio išplėtoti ryšiai. Įgyvendinant programą „Švietimo pertvarkai 20“ numatoma švenčiant Tarptautinę mokytojų dieną organizuoti buvusių mokinių grįžimo į savo mokyklą dieną „Mokykla mums – mes mokyklai“.

Tyrimai rodo, kad sėkmingiausiai dirba tos mokyklos, kurios didelius lūkesčius sieja su visais mokiniais, ypač tais, kuriems namuose tokie lūkesčiai nekeliami. Mokykloms reikėtų siekti, kad mokinių nesėkmės nebūtų absoliutinamos ir kad nė vienas mokinys nepaliktų mokyklos įsitikinęs, kad nesugeba mokytis.

Sunku suprasti, kad iki šiol dar daug mokyklų nežino, kur yra pamokose nedalyvaujantys mokiniai. Ar tikrai reikia “komandos” tai daryti? Juk bet kuris dirbantysis susirgęs praneša darbovietai, planuojantis išvyksti ar tvarkyti svarbius reikalus - suderina su darbdaviu. O vaikas, jaunuolis gali ramiai dykinėti užuot atlikęs savo pareigą mokytis! Atėjo laikas, kuomet mokyklos privalo imtis neformaliai spręsti šią opią problemą, tartis su bendruomene ir kurti savo sistemą. Juolab, kad jau turime gerų pavyzdžių, kur vykdoma nuolatinė lankomumo registracija, o neatvykus mokiniui į pamokas, iškart susisiekiama su tėvais. Ir tai ištikro duoda ryškių rezultatų!

Anksti mokyklą paliekantys asmenys nukenčia dėl prastesnių įgūdžių, nedarbo, mažesnių pajamų, menkesnių gebėjimų prisitaikyti prie pokyčių. 2007 m. ES šalyse anksti mokyklą paliko vidutiniškai 14,8 proc. 18–24 metų asmenų, mūsų šalyje 8,7 proc. Esame

pasiekę ES 2010 metų tikslą – ne daugiau kaip 10 proc. tačiau už procentų yra žmonės ir kiekvienas jų mums turi būti labai svarbus!

Anksti mokyklą paliekančių mokinių skaičių gali sumažinti ir geresnės ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo galimybės, profesinio orientavimo stiprinimas, profesinio mokymo patrauklumo didinimas.

Anksti pradėtas ikimokyklinis ugdymas duoda išpūdingus ilgalaikius rezultatus ir didžiausią įmanomą grąžą mokantis visą gyvenimą (ypač tai pasakytina apie labiausiai socialiai nuskriaustus asmenis). Europos Vadovų Taryba 2002 metais sutarė, kad iki 2010 metų 90 proc. ketverių metų vaikų, turi būtų ugdomi pagal ikimokyklinio ugdymo programas. 2006 metais šalyje buvo ugdomi 59,6 proc. (ES – 86,8 proc.). 2008 metų gegužės mėnesio Valstybinio audito ataskaitos „Švietimo sistemos reforma“ išvadose teigiama, kad švietimo sistema ne visiems vaikams suteikia vienodas galimybes dalyvauti ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme, savivaldybėse nepakankamai atsižvelgiama į tėvų poreikius ir galimybę vaikams lankyti ugdymo įstaigas, regiono ypatumus. Vadinasi šioje srityje dar turime siekti pažangos.

Visuomenėje padidėjęs smurtavimas, narkotikų vartojimas ir kiti negatyvūs reiškiniai neišvengiamai atsispindi mokyklų bendruomenėse 2008–2009 mokslo metais greta kitų šalyje veikiančių programų Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos regionų mokyklose bus diegiama smurto prevencijos programa Olweus, skirta mažinti patyčių ir kito asocialaus elgesio apraiškas.

Dėl asmeninių, socialinių, kultūrinių ar ekonominių aplinkybių susiklosčiusi nepalanki padėtis gali tapti kliūtimi vaiko švietimui. Mokyklos pačios negali išspręsti visų problemų, susijusių su nepalankia socialine mokinių padėtimi. Siekiant sustabdyti skurdo ir atskirties perdavimą iš kartos į kartą ir išspręsti šias problemas, prašyčiau savivaldybes rūpintis, kad būtų užmegzta tvari šeimų, socialinių tarnybų, sveikatos paslaugų tarnybų ir savivaldybės institucijų partnerystė.

Taip pat mokykloms sprendžiant ugdymo turinio klausimus reikėtų daugiau bendradarbiausti su muziejais, kultūros įstaigomis. Įvairios edukacinės programos,

projektai pajvairintų ugdymo turinį, išplėstų mokymo metodus, mokymasis mokiniams būtų patrauklesnis, žadintų smalsumą. Turbūt daugelis matėme per televiziją reklamą, kurioje vienas iš bankų teigia, kad nėra teorinio tipinio kliento. **Kiekvienas** turi savo poreikius. Kodėl mes kalbame apie ugdymo turinio decentralizavimą? Todėl, kad nepakanka ministerijos parengtų bendrųjų ugdymo programų. Mokyklos turėtų atsakingiau **atrinkti ir ,kiek leidžia bendrųjų programų galimybės, pritaikyti ugdymo turinį, pasinaudoti** palankia tam **aplinka**. O savivaldybes kviečiu **padėti mokykloms** sparčiau spręsti šiuos klausimus.

MOKYKLŲ SISTEMA

Tinklo tvarkymas neturėtų būti savitiksliis dalykas. Mūsų tikslas – sudaryti geresnes ugdymosi sąlygas mokiniams. Kriterijai turi būti ne tik formalūs, bet ir gyvi!

Neturime mokyklų sistemos, kuri visiems mokiniams suteiktų absoliučiai vienodas mokymosi galimybes. 2007 metų nacionalinio IV ir VIII klasių mokinių pasiekimų tyrimo duomenys rodo gana didelius mokinių pasiekimų netolygumus pagal vietas, kurioje yra mokykla, urbanizacijos laipsnį ir mokyklos tipą. IV klasėje išsiskiria kaimo ir miestelio mokyklos gana žemais mokinių pasiekimais. Aštuntokų mokymosi pasiekimai geriausi gimnazijose, stiprėja ir pagrindinių mokyklų pozicijos. Ir Valstybės kontrolė Valstybinio audito ataskaitoje „Švietimo sistemos reforma“ konstatavo, kad švietimo įstaigų tinklas pertvarkomas nenuosekliai, ne visose savivaldybėse mokyklų tinklo pertvarka vykdoma pagal patvirtintus planus, dalis savivaldybių neužtikrina sėkmingo mokyklų tinklo optimizavimo ir per mažai **prisiima atsakomybės už švietimo prieinamumą ir kokybę**.

Europoje pastebima tendencija, kad visi mokiniai (t.y. ir specialiųjų poreikių) mokomi įprastinėse mokyklose. Mažėja specialiųjų mokyklų skaičius - jos pertvarkomos į metodinius centrus. Lietuvoje specialiųjų poreikių mokinių skaičius specialiosiose mokyklose mažėja, bet specialiųjų mokyklų skaičius – ne. Įgyvendinant Mokyklų tobulinimo programą plius 2008-2013 metais numatoma 10 specialiųjų mokyklų pertvarkyti į metodinius centrus, kurie teiks pagalbą bendrojo lavinimo mokyklose besimokantiems specialiųjų poreikių mokiniams, konsultuos mokytojus.

2008 m. dauguma (apie 89 proc.) specialiųjų poreikių mokinių mokėsi įprastų mokyklų bendrosiose klasėse. Specialių poreikių mokinių integracija vertinama nevienareikšmiškai. Trūksta integruotai ugdomiems mokiniams pagalbą teikiančių specialistų. Vienam švietimo pagalbos specialistui 2006–2007 mokslo metais teko 257,4 mokinio.

Rūpindamiesi specialiųjų poreikių mokiniiais, turime sudaryti lygias galimybes visais jų gyvenimo aspektais, plėtoti integruotą ugdymą ir pagalbos teikimą. Svarbu atsižvelgti į kiekvieno mokinio individualius ugdymosi poreikius, mokyklose reikia kurti bendradarbiavimo ir tolerancijos, o ne konkuravimo dvasią. Kiekvienas vaikas – tai lyg naujas gyvas projektas ir nėra gatavų jo ugdymo receptų. KURKIME mokyklą VISIEMS ir kartu kiekvienam vaikui.

PROFESINIS MOKYMAS

Mažą profesinio mokymo patrauklumą rodo, tai, kad, Lietuvos profesinio mokymo sistemoje dalyvauja apie 25 proc. mokinių, t.y. du kartus mažiau nei vidutiniškai Europos Sąjungoje. Pasiiekti aukštą mokymo kokybę trukdo šalies ūkyje naudojamų technologijų lygį atitinkančios įrangos trūkumas. Sprendžiant šią problemą bei sudarant sąlygas mokytojams ir dėstytojams nuolat tobulėti kuriama **sektorinių praktinio mokymo centrų** infrastruktūra. Vyriausybė birželio mėn. patvirtino priemonių planą, pagal kurį iki šiol egzistuojantys du atskiri profesinio mokymo įstaigų tinklai – profesinių mokyklų ir darbo rinkos profesinio mokymo centrų - bus sujungiami.

SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMAS

Suaugusiųjų švietimo srityje įgyvendinamos veiklos aktualios didelei daliai visuomenės – 2006 m. duomenimis Lietuvoje įvairių formų švietime kasmet dalyvauja apie 55 proc. suaugusiųjų asmenų. Daugelyje suaugusiųjų švietimo institucijų tvarkoma mokymosi aplinka, gerėja veiklos kokybė, išaugo mokymosi programų suaugusiesiems pasiūla, tęstinis mokymasis darosi vis prieinamesnis ir populiariesnis.

Įgyvendinant Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategiją, bus pasitelkta Europos Sąjungos teikiama parama. Numatoma renovuoti ir aprūpinti šiuolaikinėmis

mokymo priemonėmis apie 20 suaugusiųjų švietimo institucijų. Planuojama įgyvendinti projektą „Bendrųjų kompetencijų besimokantiems asmenims suteikimas“.

MOKYTOJAI

Mokyklos personalo, ypač mokytojų, vaidmuo yra labai svarbus siekiant, kad mokyklų vykdoma veikla būtų sėkminga. Mokytojams keliami vis didesni reikalavimai, kuriuos diktuoja gyvenimo iššūkiai. Suprantu nelengvą mokytojų darbą. Dabar jie turi gebėti dirbti su mokinių grupėmis, kurios yra mišresnės nei anksčiau gimtosios kalbos, tautybės, tikėjimo, gebėjimų ir kitų aspektų atžvilgiu, naudotis naujų technologijų teikiamomis galimybėmis, individualizuoti mokymą, pažinti ir remti kiekvieno vaiko kūrybines galias, turėti išminties ir kantrybės dirbti su šeimose apleistais, elgesio problemų turinčiais vaikais.

Ne visuomet jiems gali padėti smulkmeniškasis reglamentavimas, instrukcijos. Negalima palikti mokytojo be dėmesio. Mokytojams būtinas ir visuomenės palaikymas. Gal ne taip greit, kaip norėtusi, visgi kiek galima gerinama mokytojų darbo sąlygos.

Naujausių mokslinių tyrimų rezultatai rodo, kad švietimo sistemose, kuriose pasiekiami geriausių rezultatų, mokytojo profesiją renkasi patys gabiausi žmonės. Lietuvoje mokytojų trūksta. Todėl galvojame, kaip prisikviesti jaunų, iniciatyvių žmonių. Pakviesti pačius gabiausius jaunus žmones rinktis mokytojo profesiją dabar trukdo iškilęs mokytojo profesijos prestižo klausimas. SEB banko iniciatyva „Renkuosi mokyti“ parodė, kad jauni žmonės nori išbandyti mokytojo profesiją.

Valstybinės švietimo strategijos 2003 – 2012 metų nuostatų pakeitimo ir papildymo projekte **numatyta didinti mokytojo profesijos patrauklumą ir socialinį prestižą** šiomis priemonėmis: mokytojų atlyginimas viršija vidutinį valstybės sektoriuje dirbančiųjų atlyginimą; įvedama mišri – etatinė ir valandinė – mokytojų apmokėjimo už darbą sistema; siekiant sumažinti mokytojo darbo krūvį įvedami pedagoginį procesą aptarnaujantys etatai mokyklose; skatinamas jaunų mokytojų atėjimas į mokyklą; kuriamos, aprūpinamos ir atnaujinamos mokytojų darbo vietos; remiami mokytojai, vykstantys dirbti į mokyklas vietovėse, kuriose trūksta mokytojų; mokyklose kuriama saugi mokymosi ir darbo aplinka.

Tik bendradarbiaudami įvairiais lygmenimis, kurdami bendradarbiaujančių mokyklų tinklus, mokydamiesi vieni iš kitų, pasieksime švietime geresnių rezultatų. Baigdamas norėčiau **pakviesti** mokytojus, mokyklų vadovus, mokinius, jų tėvus, visuomenines organizacijas **viešai diskutuoti** mokyklose šiais klausimais:

- Kaip skatinti mokinių kūrybiškumą, iniciatyvumą, savarankiškumą?
- Kaip skatinti pagarbius santykius, toleranciją mokyklose?
- Kaip turėtų būti organizuojamas mokymo procesas, kad vaikai įgytų reikiamų šiuolaikinėje visuomenėje įgūdžių?
- Kaip mokyklos turėtų padėti jauniems žmonėms susiformuoti savybes bei motyvaciją, kuri skatintų juos mokytis visą gyvenimą?
- Kaip mokyklų tinklas galėtų geriausiai skatinti teisingumą, kultūrų įvairovę ir sumažinti per anksti mokyklą paliekančių mokinių skaičių?
- Kokių veiksmų reikia imtis dėl mokymo programų, mokyklų veiklos organizavimo ir mokytojų vaidmens, kad mokyklos galėtų patenkinti kiekvieno mokinio asmeninius mokymosi poreikius, poreikį įvairiapusiškai lavintis?
- Kaip mokyklos gali prisidėti ugdant pilietiškumą bei esmines vertybes – taiką, toleranciją kitokiems?
- Kaip reikėtų rengti mokyklos darbuotojus ir kokios jiems reikėtų pagalbos, kad jie galėtų spręsti dabarties problemas?
- Kaip geriausiai mokyklų bendruomenėse būtų galima užtikrinti reikiamą motyvaciją ir tinkamą vadovų darbą, kad mokyklos galėtų sėkmingiau veikti?

Diskusijos galėtų startuoti Rudens konferencijose ir tęstis visus metus mokyklose, Švietimo ir mokslo ministerijos tinklalapio svetainėje.

Gerbiami kolegos,

Nuoširdžiai sveikinu Jus prasidedančių naujųjų mokslo metų progą, prašau nuvežti kuo geriausius mano linkėjimus kiekvienam į mokyklas. Linkiu visiems sveikatos, ištvermės, iniciatyvos, kūrybingumos ir sėkmės! **Kvieskime šiais metais visuomenę**

atsigrežti į mokyklą, bendromis jėgomis kurti joje darbingą, draugišką dvasią. Mokinys – svarbiausias mūsų, švietimiečių, tikslas, mūsų atsakomybė, moralinis imperatyvas.

Naujajame Lietuvos televizijos sezone startuoja projektas „Lietuvos tūkstantmečio vaikai“. Projekto iniciatoriai – Lietuvos radijas ir televizija ir Švietimo ir mokslo ministerija. Šis projektas – tai žinių viktorina, kurioje bus renkami gabiausi, sumaniausi ir darbščiausi Lietuvos moksleiviai skirtingose amžiaus grupėse. Prisidėdami prie Lietuvos vardo tūkstantmečio paminėjimo 2009 metais skelbsime Pilietinio ir tautinio ugdymo projektų rėmimo konkursą. Viena iš temų skirta Lietuvos vardo tūkstantmečiui paminėti ir įamžinti. **Kviečiu pirmąją naujųjų mokslo metų pamoką skirti irgi Lietuvos tūkstantmečiui.**

Švietimo pertvarkos iniciatorė, kultūros istorikė dr. Meilė Lukšienė prieš du dešimtmečius yra pasakiusi „Švietimo sistema šiandien turi iš esmės keistis, kad gebėtų kurti laisvą visuomenę, laisvą valstybę. <...> Jei maža tauta neišugdys kiekvieno žmogaus savarankiško mąstymo ir atsparumo (tiek kultūrinio, tiek politinio), tokiai tautai labai lengva pražūti, nepaisant visokių deklaracijų.“